

Pozvánka na výstavu do Průhonic. K oslavám 125. výročí založení ČAVU

Počátek cesty, na níž zveme do průhonickeho zámku i parku, leží v dávné minulosti. V lednu 1890 byly schváleny stanovy České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění (viz také článek na str. 50–52 této Živy). Završení dlouhodobého obrozeneckého úsilí mecenáše Josefa Hlávky. V r. 1918 se Akademie změnila v Českou akademii věd a umění (ČAVU). Akademie věd ČR se hlásí k jejich vědeckému i společenskému odkazu. Letošní 125. výročí založení je nejen příležitostí historické události, ale rovněž příležitostí poukázat na současné poslání Akademie věd a její přínos veřejnosti.

Součástí jubilejních oslav tvoří také řada výstav. Nabídka Botanického ústavu AV ČR, v. v. i., umožnila, aby pod hlavičkou Svět rostlin – od poznání k využití, botanické příběhy, vystoupila v Průhonicích biologie rostlin v samostatné expozici. Spolupřátelatel se stal Ústav experimentální botaniky AV ČR, v. v. i.. Prezentace je založena na paralelně probíhajících příbězích. Nejprve ty, jež poskytli domácí botanici. První vypráví o vývoji a proměnách naší krajiny od poslední doby ledové po současnost. Nechá nahlédnout do metodické výzbroje (pylové analýzy, chrono-

dendrologie atd.). V druhém příběhu se v několika dílčích situacích (bolševník, křídlatka...) dozvíme, jak se imile vyhlíže rostlinný imigrant může změnit v nebezpečného vetřelce. Třetí příběh je na výsost didaktický. Seznámíme se s tím, jaké identifikační rituály musí nově objevený endemit podstoupit, aby mu byla připsána domovská příslušnost. Je to cesta od herbářových sbírek k analýze DNA a k ústavnímu projektu Květeny ČR. Čtvrtý příběh odhaluje intimní, vzájemně výhodné vztahy mezi rostlinami a houbami. Dozvíme se podrobně, co účastníci symbiomy poskytují a co zároveň získávají. Páté zastavení se věnuje vodě, která se mění ze samozřejmosti ve strategickou surovinu. Zabývá se řešením eutrofizace vodních nádrží, vztahem sinic a roztoků, překvapí zjištěním, co všechno poskytují řasy.

Expozice navrhovaná Ústavem experimentální botaniky má široký historický rozměr a demonstuje, jak zpočátku neuvědomělý pokrok pěstebních technik a posléze milníky vědeckých objevů vedly k racionálnímu osvojení a využití hospodářských plodin. Procházka od obrazu asyrských bohů oplývajících datle, k Mendelovu anticipování genů, k Watsonovu

a Crickovu objevu dvoušroubovice DNA, až k poznatkům o fytohormonech, které umožnily arostlinné *in vitro* biotechnologie a manipulační morfogenezi rostlin. Vše zakončuje přiblížení výzkumu jedlých vakcín rostlinného původu. Ado toho koloběhu jsou zasazeny vlastní výsledky ústavu, jež prokázaly významný aplikační potenciál. Aplikace aromatických cytokininů, účinnějších pro *in vitro* množení než cytokininy standardní, lékařské i kosmetické využití cytokininů a jejich derivátů. Ústav představí rovněž řadu žádaných odrůd jablem, výsledek klasického šlechtění imolekulární biologie. Nakonec zásadní metodický průlom pro čtení (sekvencování) genomu pšenice s využitím průtokové cytometrie izolovaných chromozomů. To vše s demonstrací historické i současné přístrojové techniky, ukázkou rostlin ovlivněných fytohormony a komerčně vyráběných produktů.

Pro nejmladší návštěvníky jsou připraveny interaktivní soutěže, vlastní pokusy, pro středoškoly workshop na seznámení s moderní analytickou technikou (uskuteční se na Ústavu experimentální botaniky AV ČR v Praze – Suchbale). Součástí bude i návštěva průhonickeho parku, který lze nejen obdivovat, ale vzbuzuje též otázky a nabízí akce pro veřejnost. Společně vystoupí dvou botanických ústavů Akademie věd ČR je příležitostí obrátit pozornost veřejnosti ke světu rostlin, který vcelk šíří a zajišťuje naši existenci. Přijďte se od 30. dubna do 13. září přesvědčit.

Více informací najdete na webové stránce věnované 125. výročí založení ČAVU: www.umenivedy.cz.

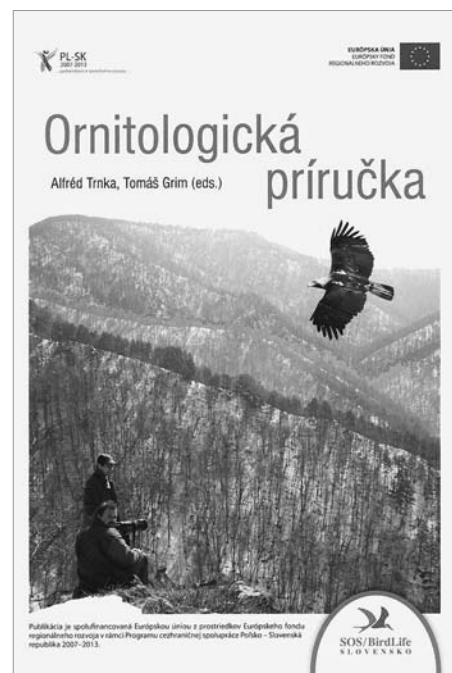
Alfréd Trnka, Tomáš Grim (eds.): Ornitologická příručka

Pokud jde o formální stránku, publikace (jejímiž dalšími spoluautory jsou Michal Baláž, Robert Doležal, Stanislav Harvančík, Ludovít Kocian a Anton Krištin) je tištěna na křídlovém papíře a graficky velmi dobře a přehledně uspořádána a vybavena. Ke knize je na CD připojena kompletní ornitologická bibliografie Slovenska do r. 1990 (s druhovým a autorským indexem) od Branislava Matouška a elektronická verze jeho starší práce (s Williamem Schmidtem) Původ a význam vědeckých jmen ptáků (vydali vlastním nákladem r. 2010).

Co se týká obsahu, je otázkou, zda napsat vsouvislosti stouto příručkou pouhou recenzí. Jak už samotné názvy kapitol svědčí, publikace nabízí všestranný pohled na vztah člověka k ptákům, nejen na ornitologii jako biologickou vědu optácích. Vědecký pohled přináší především prvních 6 kapitol (názvy v českém překladu): Co je ornitologie, Původ a vývoj ptáků, Systematické členění ptáků, Stavba ptáčieho těla, Biologie a ekologie ptáků, Etologie ptáků. Další tři kapitoly jsou za-

měřeny na výzkum, jeho techniku a zpracování výsledků: Základy vědeckého výzkumu v ornitologii, Práce ornitologa v terénu, Fotografování ptáků a další způsoby dokumentace. Dvě následující kapitoly shrnují vztah člověka k ptákům, související v některých aspektech s jinými vědami než pouze s čistou ornitologií: Ornitologie, legislativa, etika a ptáci a společnost. Knihu uzavírá poslední kapitola Použitá a doporučená literatura a přílohy se seznamem ptáků a dalšími faktografiemi týkajícími se avifauny Slovenska.

I když „ornitologických příruček“ nebo metodik máme v české literatuře několik, přece jen recenzovaná kniha znamená velký krok dopředu. Nejen díky novým poznatkům a zkušenostem jak přímo vědecké ornitologie, tak v přístupu kterenním pozorováním neprofesionály a jejich využití; nemenší zásluhu na její kvalitě má seznam autorů, vesměs vysoce erudovaných znalostmi i přístupem khodnocení výsledků a prezentaci. Proto je publikace vhodná nejen pro neprofesionální zájem-

ce, jimž bývají podobné „příručky“ určeny, ale jistě je užitečná také pro každého profesionálního ornitologa. Ačkoli se tyto dva typy zájemců optáky dosti často ze jména u veřejnosti a ve sdělovacích prostředcích zaměňují.

K poslední větě bych měl jednu poznámku. V kapitole o vědeckém výzkumu postrádám – i když třeba jen subjektivně –